

મારું ઘર

૧૬

મારું નામ નસીમ છે. હું શ્રીનગરમાં રહું છું. ગઈ કાલથી અમારી શાળામાં ઘણી બધી પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. તે અઠવાડિયા સુધી ચાલવાની છે. અમારી શાળામાં કેમ્પ છે એટલે આવું આયોજન છે. બાળકો બીજી જગ્યાએથી પણ કેમ્પ માટે અહીં આવ્યાં છે. બધાંને રહેવા માટે મેદાનમાં તંબુ બાંધ્યા છે.

અમે શાળા ખૂબ જ સુંદર રીતે શણગારી છે. કેટલાંક બાળકોએ કપડાંના ટુકડામાંથી બારણાંનાં તોરણ બનાવ્યાં. કેટલાંકે બદામનાં ફોતરાંનો ઉપયોગ કરી સુશોભન કર્યું. કેટલાંકે સૂકાં પાંદડાં અને લાકડાંનાં વહેરનો ઉપયોગ કરી રંગોળી બનાવી.

મકાનોમાં વિવિધતા બતાવવા, ઉદાહરણોમાં અસમ, રાજસ્થાન, દિલ્લી અને પર્વતીય પ્રદેશોનો ઉપયોગ થયો છે. જો બાળકો મકાનોનાં માળખાં, મકાનો કેવી આબોહવાને અનુરૂપ બાંધવામાં આવ્યાં છે, તે જાણતા હોય તો સારી રીતે સમજી શકે છે.

આજે કેમ્પનો પ્રથમ દિવસ છે. અમે બધાં ખૂબ ખુશ છીએ. સવારમાં અમે બધાં ભેગાં મળીને મેદાનમાં વર્તુળ બનાવી બેઠાં હતાં. દરેકે પોતાનો પરિચય આપવાનો હતો. પોતે ક્યાંથી આવ્યાં અને પોતાને શું ભાવે તેની વાત કરવાની હતી. બધાં બાળકો તેમના કુટુંબના અને ઘરના ફોટા લાવ્યા હતાં. દરેકે પોતાના ઘર વિશે વાત કરી. ભુપેનના જૂથનો પહેલો જ વારો હતો.

ચર્ચા :

ભુપેને પોતાનો પરિચય આપ્યો અને કહ્યું :

વાંસ કે લાકડાંના ઘરમાં રહેનારને શું ધ્યાન રાખવું પડે ?

હું અસમના મોલન ગામથી આવ્યો છું. અમારે ત્યાં ખૂબ જ વરસાદ હોય છે. તેથી અમારા ઘર મેદાનમાં દસથી બાર ફૂટ ઊંચા બાંધવામાં આવે છે. તે મજબૂત વાંસના થાંભલા પર બનાવવામાં આવે છે. અમારા ઘરના અંદરના ભાગ પણ લાકડાંના બનેલા હોય છે. ઘરમાં આવવા માટે લાકડાંના દાદર બનાવેલ હોય છે. રાત્રે દાદર લઈ લેવામાં આવે છે.

❖ ભુપેન જ્યાં રહે છે, ત્યાં ઘર કેમ વાંસના થાંભલા પર બનાવાય છે ?

❖ ભુપેનના ગામનાં ઘરનાં છાપરાં કેવાં હોય છે ? તે કેમ એવાં બનાવવામાં આવે છે ?

❖ આ ઘરમાં પ્રવેશ કરવા શું કરવું પડતું હશે ?

ચર્ચા :

❖ ભુપેનના ઘરમાં રાત્રે દાદર કેમ લઈ લેવામાં આવતો હશે ?

❖ પથ્થરના ઘર બનાવવામાં શું અગવડ પડે છે ?

હવે, ચમેલીનો વારો આવ્યો. તેણીએ કહ્યું :

હું મનાલીથી આવું છું. આ પર્વતીય પ્રદેશ છે. અમારે ત્યાં ખૂબ જ વરસાદ પડે અને બરફ પણ પડે છે. જ્યારે ખૂબ જ ઠંડી હોય ત્યારે અમને સૂર્યના તડકામાં બેસવું ખૂબ ગમે. અમારા ઘર પથ્થરો અથવા લાકડાંનાં બનેલાં હોય છે.

❖ ચમેલીનું ઘર કયા વિસ્તારમાં છે ?

❖ ચમેલી અને ભુપેનનાં ઘરનાં છાપરાંમાં શું સમાનતા છે ?

❖ આ વિસ્તારમાં છાપરાં કેવી રીતે ઉપયોગી છે ?

ચર્ચા :

❖ પાકા મકાનમાં રહેવાથી કયા-કયા લાભ થાય છે ?

મિતાલી અને અનુજે કહ્યું :

મિતાલી અને અનુજ રાજકોટથી આવ્યાં છે. તેઓએ દરેકને રાજકોટનાં ચિત્રો બતાવ્યાં. એક ચિત્રમાં ઊંચી બિલ્ડિંગો જોઈ, ભુપેને કહ્યું : “ઓહ ! કેટલાં ઊંચાં મકાન, તમે લોકો કેવી રીતે ચડો છો ?”

આ મકાનો જુઓ અને શોધો કે તમારા વિસ્તારનાં મકાનો જેવાં મકાનો છે ?

બહુમાળી મકાનોમાં ઉપર જવા માટે શું વ્યવસ્થા હશે ?

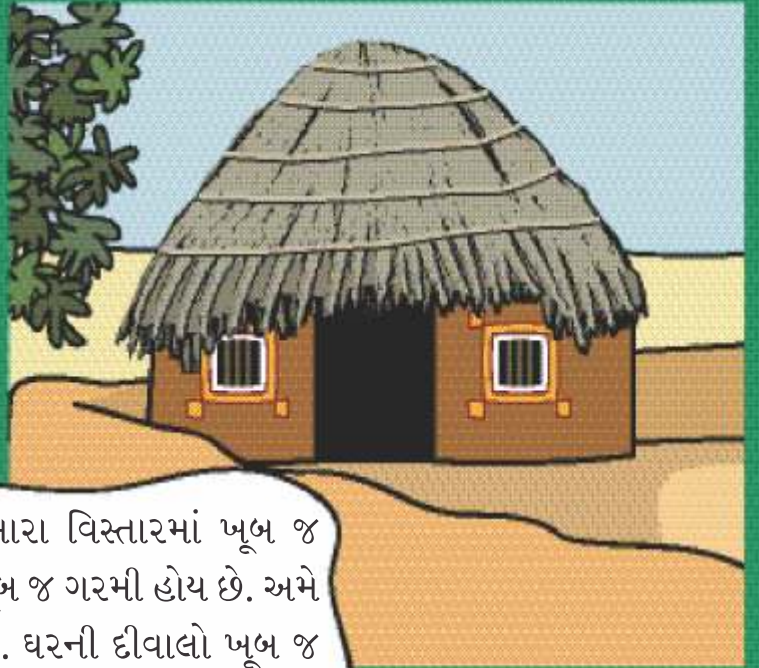
નવી દિલ્લી એ ભારતનું પાટનગર છે. નગરો અને ગામડાઓમાંથી લોકો દિલ્લી જેવાં મોટાં શહેરોમાં કામની શોધમાં આવે છે. આ લોકો શહેરમાં સ્થાયી થાય છે. અહીંયાં ઘણાં લોકો ખૂબ જ ઓછી જગ્યામાં રહે છે. ઘણા લોકો પાસે મકાન જ હોતાં નથી. તેઓ ઝૂંપડપટ્ટીમાં રહે છે. કેટલાંકની પાસે ઘર પણ હોતું નથી. આવા માણસોને જ્યાં જગ્યા મળે ત્યાં સૂઈ જાય - રોડ પર, ફૂટપાથ પર, સ્ટેશન પર...

ચર્ચા :

❖ માટીના મકાનમાં રહેનારે શું-શું ધ્યાન રાખવું પડે ?

કાશીરામે બધાંને કહ્યું :

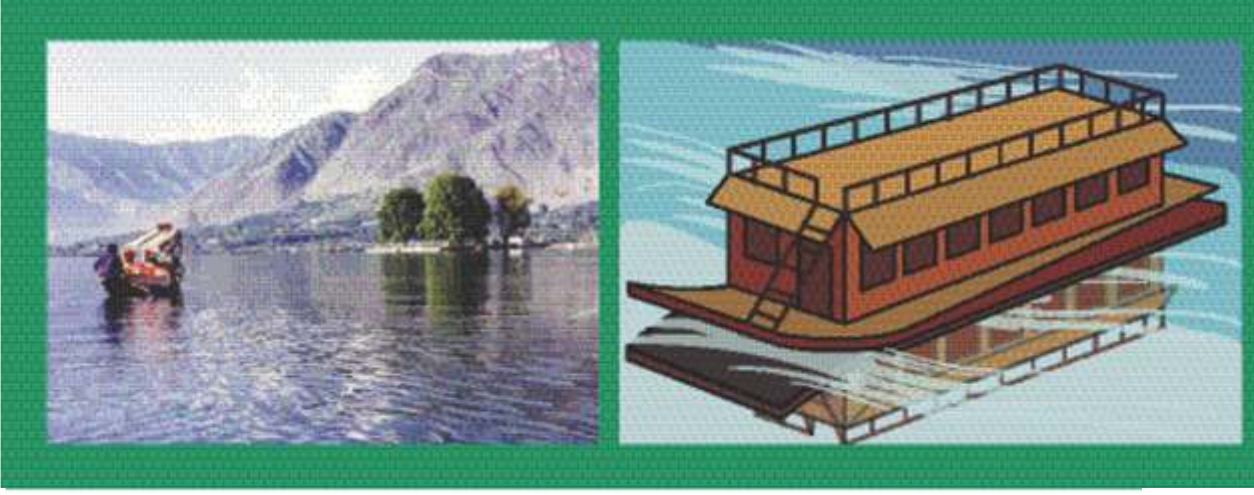
હું રાજસ્થાનથી આવું છું. અમારા વિસ્તારમાં ખૂબ જ ઓછો વરસાદ પડે છે. અહીં ખૂબ જ ગરમી હોય છે. અમે માટીના મકાનમાં રહીએ છીએ. ઘરની દીવાલો ખૂબ જ જાડી હોય છે. આ દીવાલો માટીથી લીંપણ કરેલી હોય છે. છાપરાં કાંટાવાળાં ઘાસનાં બનેલાં હોય છે.

ઘર વગરના માણસોની મુશ્કેલીઓની ચર્ચા બાળકો કરતાં હોય, ત્યારે એ ચર્ચા ખૂબ જ સંવેદનશીલતાથી થાય એ ખૂબ મહત્વનું છે.

તેવી જ રીતે, બધાં જૂથોએ પોતાના ઘર-મકાનો વિશે કહ્યું. પરિચય પછી સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ ચાલુ થયો. બાળકોએ જુદાં-જુદાં નૃત્યો રજૂ કર્યાં. તેઓએ પોતાની ભાષામાં લોકગીતો રજૂ કર્યાં. દરેકને બદામ અને ઈલાયચી સાથે કશ્મીરનું પીણું ‘કાહવા’ અપાયું. અમે ખૂબ જ મજા માણી.

સાંજે અમે દાલસરોવર ગયાં. અમે નાવડીમાં બનાવેલું ઘર (હાઉસબોટ) જોયું. અમે શિકારામાં બેઠાં અને તેને પાણીમાં ચલાવવા કેટલાંક બાળકોએ હલેસાં માર્યાં. અમે વાદળો, પર્વતો વચ્ચે ચાર ચિનાર જોયાં

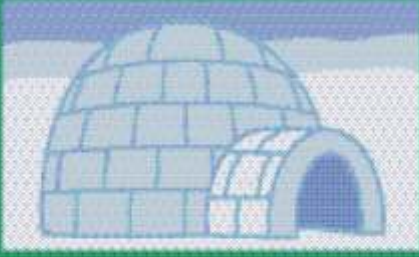

❖ હાઉસબોટ બીજાં મકાનોથી કેવી રીતે અલગ છે ?

❖ શું તમને એવા ઘરમાં રહેવું ગમે ? કેમ ?

ચિત્રો જુઓ અને જોડો :

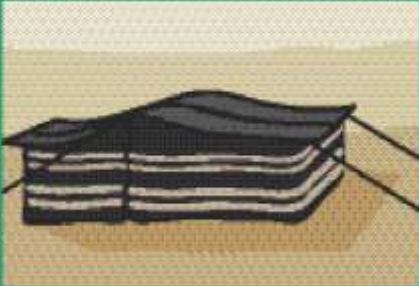
ઝૂંપડી

બરફનું ઘર (ઈગ્લુ)

તંબુ

ભૂંગો

હાઉસબોટ

બહુમાળી મકાન

તમે જોયેલાં ઘર અહીં દોરો.

❖ તમારું ઘર જે વસ્તુથી બનેલું હોય તેના પર ☒ કરો.

ઘાસ	છાણ	લાકડું	સિમેન્ટ	કેનવાસ	લોખંડ
પ્લાસ્ટિક	ચૂનાના પથ્થર	વાંસ	ઈંટો	કાચ	પથ્થર

તમારા પડોશમાં ઘરો જુઓ. તે શાનાં બનેલાં છે ? યાદી બનાવો.

❖ ઘર બનાવવા વપરાતી વસ્તુઓના નમૂનાનો સંગ્રહ કરો.

ચાલો, ઈંટ બનાવીએ :

માટી એકઠી કરો. તેમાં પાણી ઉમેરી માટી ગૂંદો. ખાલી દીવાસળીની પેટી ભરો અને દબાવો. સુકાય ત્યાર બાદ કાઢી લો. તમારી નાની ઈંટ તૈયાર છે.

તમારી બનાવેલી ઈંટોને રંગ કરો. તેમના પર તમારું નામ લખો. બધી ઈંટો રંગીન ઘર બનાવવા ઉપયોગમાં લો. આ ઘરના છાપરાને સજાવો.

◆ જુદા-જુદા પ્રકારનાં ઘરનાં ચિત્રોનો સંગ્રહ કરો અથવા દોરો. એક સુંદર ચાર્ટ બનાવવા તેનો ઉપયોગ કરો. તમારા વર્ગખંડમાં મૂકો.

સ્થાનિક ઉપલબ્ધ વસ્તુઓનો સંગ્રહ કરી બાળકો ઘર બનાવવા માટે કઈ વસ્તુઓ જોઈએ તેના વિશે સારી રીતે સમજી શકશે.